

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961 sz. intézendők.

T ü n ő d é s e k.

Török Pál püspök urnak a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ folyó évi 10. II és 12-ik számaiban megjelent következő cikke felett: „A magyar ev. ref. egyház zsinatáról és a zsinati előmunkálatokról.“

I.

Midőn a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ folyó évi 10-ik számában Török Pál dunamelléki püspök urtól megjelent cikk olvasásához kezdettem, következő gondolatok villantak át lelkemen: egyházi életünk mezején annyi tapasztalatot szerzett, oly nagy mérvű kormányzói bölcseséggel, erélylyel s tapintattal ékeskedő, a valódi tettek emberének, a gyakorlati férfiunak fogom most észrevételeit, jóakaratu tanácsait, elfogulatlan nézeteit, olvashatni a megjelölt tárgyakra nézve. — Mily öröm és kedvező szerencse egy bölcsnek, az élet küzdelmei között edződött kormányosnak szavait hallani; mily szép látvány, hogy egyházunknak egy régi harciosa lángoló egyházszeretettől hevülve, tollat ragad, hogy meggyőződését a fenforgó fontos ügyekre nézve őszintén és határozottan kifejezze; hisz mindebből csak tanulhat, irányt, elvet, hűséget, az igaz munkáságra nemes ösztönt nyerhet az ifjabb nemzedék.

Hanem szép reményeim teljes mérvben nem teljesültek be; mert habár hiszem és tudom, hogy azok a nyilatkozatok és ítéletek, a nagyérdemű cikkírónak legjobb meggyőződéséből származtak, — a melyet ki is vonhatna kétségbe? — mégis többféle aggodalomra s méltó tünődésre szolgálhatnak azok okul, jelen körülményeink között, — egy figyelmes szemlélőre és vizsgálódóra nézve; mert a cikksorozatban a jóakaratu figyelmeztetés helyett, gunyoros csipkedések és oldalszurások; a higgadt és elfogulatlan nézetnyilvánítás helyett, sokszor ingerültség s gyanúsítás érdes szavai foglalnak helyet. Az éles ítélet beható lándzsája helyett, a harczedzett férfiú, olykor-olykor vivómesteri könnyű karddal osztogatja a csapásokat jobbra és balra, különben elég

ügyesen és bátran. Mindenki megkapja a magáét, Tiszántul épen úgy mint Erdély; a konventi bizottság tagjainak is utalványoztatik a honorarium, sőt még a fiatal óriások, az urfiak, nemkülönben a tudománybuvár régi bünei is fölemlítettnek.

Ez még mind elviselhető volna, mert a szabad véleménynyilvánítás és bírálat gyakorlása, mindenkít jogosan megillet, ha cikkíró ismereteinek és tapasztalatainak gazdag tárházából vett kincsekkel javítani, pótolni törekednék a konventi bizottság, szerinte hézagos és fogyatkozásteljes munkálatait; vagy ha az egész ref. egyház által elfogadott s megkezdett irányzatban egy egészen új tervvel lépne föl, mely kalauzúl szolgálna a további teendőkre; de azt korántsem teszi, hanem visszatér régi kedvencz tárgyához és eszméjéhez, hogy mire való az a zsinat, alkossuk meg a határozatképes konventet, az leend a legokosabb és a legcélravezetőbb a mi jelenlegi körülményeink között. — Tehát a már-már behegedt sebeket szakgatja fel, az e kérdés felett folyt s lecsendesült vitákat újra feléleszti, a melyek bizonyára a megkezdett s egyenlően minden kerület által elfogadott eljárás és működés sikerét kockáztatják, ennélfogva egyházunk organismusának valódi jólétére aligha szolgálhatnak.

De föltehetem tünődéseim közepette magamnak kérdésbe azt is, valjon ideje van-e most, midőn a zsinattartás ügyében egyező értelemre jutottak a kerületek, s a munkálatok is, úgy a hogy megindultak, ujjal azzal foglalkozni, hogy üdvösségesebb dolog lenne mindezzel most fölhagyni és csak a konvent megalkotásához kezdeni? Tehát fujjunk hátrálót, hagyjuk el a valódi alkotmányosság utját, azon utat melyen egyházegyetemünk közakarata és közmegegyező a legcélszerűbben, a valódi alkotmányos fogalomnak legmegfelelőbben nyilvánulhat. Talán ezt javallja most a „Quidquid agis prudenter agas et respice finem“ Cátó-féle elv? De hagyjuk mindezt sorjára.

T. P. ur először is az unio, egyetem eszméjét

tünteti fel, mint hangzatos szavakat, bő tartalma s meg nem valósítható problémákat. Bizonyára nehezen elérhető s megvalósítható eszmék azok, kivált ha még azok fáradoznak ezen eszméknek népszerűltetésén, kiknek legszentebb feladatuk közé tartoznék azok megvalósításáért küzdeni és tenni. — Ne feledjük, hogy az eszmék hatalma és ereje nagy, azok magukkal ragadnak és hódítanak. Czikkirónak életét is a magyar ref. egyházra nézve oly nagy jelentőségűvé, főleg egy szép és nagyszerű eszmének kivitele tette. Valjon midőn a pesti ref. egyház lelkipásztori hivatalát elfoglalta, és mint ifju lelkész, telve buzgósággal, lelkesültséggel és tettvágygyal azon eszme iránt, hogy hazánk fővárosában egy protestáns főiskolának kell létesülni: az akkori viszonyok és körülmények alapján bírálva, nem utólérhetlenebb eszmének vagy ábrándnak hódolt-e, mintha ma egy prot. egyetem vagy oly főtanodának létesítéséről ábrándozunk, mely a theol. s jogi intézetek mellett még a bölcsészeti szakot is önállóan magába ölelje? Én legalább úgy vélem, hogy aligha nem nagyobb ábránd volt abban az időben azt reménylhetni, hogy Pesten egy prot. főiskola létre jöhessen, mint jelenleg a magyar protestáns egyetem eszméjével foglalkozni s annak megtestesüléseért fáradozni. De hála a gondviselésnek, az a pesti főiskola mint theologiai és gymnasiumi intézet csakugyan megvalósulást nyert, mert az eszme életrevalósága, a közös szükségérzet állított elő Török Pált és hozzá hasonló buzgó lelkeket. Hátha ez a protestáns egyetem eszméje is meg fogja teremteni a maga embereit! hadd éljünk mi azon hitben, és ne tépjük szét önmagunk reményességünknek ezen szép fátyolát, annyival inkább, mert ha az a közel jövőben nem létesülhet, nagy mértékben csökkenni fog a protestáns egyháznak a tanügy terén kivivott tekintélye és befolyása. — Meg kell még jegyezni, hogy midőn egy prot. egyetem vagy főtanoda felállításáról szólnak, korántsem a berlini, lipcsei, szóval a nagyobb egyetemek szellemi s anyagi tőkére kell figyelemmel lennünk s azokat szabályozókul tekintenünk, hanem csak annyit akarunk mondani, hogy legyen egy valódi protestáns főiskola melyben a bölcsészeti szak is önállóan szerepeljen s e képen az annyira óhajtott tanárképezde megindulhasson, melynek égető szükségét már ezelőtt mintegy 38 évvel jelezte egyházi közéletünk egyik veterán bajnoka és érdemesült harciosa báró Vay Miklós ur, midőn 1841-ik évben decz. 18-án mint a tiszántuli ref. egyházkerület ifju főgondnoka, az egyházkerületi tudományos küldöttséghez ezen szavakat intézte: „Szükség felállítani anyaiskolánk-

ban (debreczeni) mind a paedagogicum, mind a philologicum seminariumokat. Elmaradunk, ha késünk. Ne engedjük az alkalmatlan tanítók miatt hanyatlani indult s a köznép szükségeinek teljességgel meg nem felelhető falusi iskoláinkat egészen elromlani, de ne engedjük gymnasiumunkat is itt helyben s a külhelyeken levőket kikészült tanítók miatt elaljasodni. Mi lesz így hazánkban hitünk sorsosi közt a tudományos műveltségéből?!“*) És ime ez a tanítóképezde még most is csak a kegyes óhajtások tárgyát képezi. Vajha minderre vonatkozólag nemcsak a reformált, hanem a testvér ágostai kerületeket is csoportosulni láthatnók, a minthogy a magyar prot. egyetem felállítása érdekében 1874-ik évben a tiszántuli kerület mind a két protestáns egyház kerületeit fölhevítte volt. Vajha oly nemes indulattal s jóakarattal karolnák az eszmét föl szerte a hazában, a mint arra a szép példát Láng Adolf ur e lapok mult számában megjelent közleményében megadta.***) Akkor nem leendő az pusztá eszme, hanem tetté válik az ige.

T. P. ur a zsinattartás ellen most is a régi már ismeretes ellenvetéseit sorolja el, melyeket t. i. 1877-ben tartott egyházkerületi gyűlésen mondott volt; erősen állítván, hogy az akkor kifejezett aggodalmi és felhordott nehézségei mindezideig el nem oszlattattak. — Mindenek előtt kiemeli, hogy idő előtti a zsinat, mert az országgyűlés nem alkotta meg a vallásszabadságról, az egyháznak államhoz s a hitfelekezeteknek egymáshoz viszonyáról szóló törvényeket. — Szó sincs róla, hogy nagyon kívánatos volna, ha mindazon jelzett viszonyok már országos törvényre volnának szabályozva és rendezve; kétségen kívül áll, hogy a zsinat teendői nagy mértékben meg volnának könnyítve azok által, de hogy mikor fognak azok a törvények megalkottatni, — a mint a legközelebb lefolyt országgyűlési tanácskozások menete, a közszellem és felfogás, mely azok irányában a honatyákat jellemzi, mutatják, hogy messze távolban van még mi tőlünk, s mindazon időig ilyen rendezetlen s zilált viszonyok között és helyzetben legyünk! Valjon nem lehet-e a magyar ref. egyháznak addig is a szervezkedéshez kezdeni; s valjon nem sokkal jobb lesz-e, ha midőn a kormány és a törvényhozás elérkezettnek látja az időt a teljes vallásszabadságról szóló törvényjavaslat fölvetelére, már akkor a mi egyházunk egy szerves egész képez? nem inkább lehet-e reményleni, hogy majd akkor nagyobb és érezhetőbb lesz befolyása és sulya még a törvény-

*) „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ első évi folyama 10. lap.

**) „Protestáns Hetilap“ 1879. 110. lap.

hozásra is, míg így szétszakadozottan az egyes kerületek ha fölemelik is hangjukat, csak kiáltó szóként hangzik el az a pusztában, semmi viszhangot nem keltvén, annyival kevésbé kedvező eredményt nem idézhetvén elő. Országos törvények biztosítják a ref. egyháznak azt a jogot, hogy zsinat útján rendezhesse a maga ügyeit, annak megtartása engedélyeztetni is fog, bizton remélhetjük azt apostoli királyunk igazságszeretétől!

(Folyt. köv.)

Tóth Sámuel.

A tiszántuli ref. egyházkerület középiskolái.

(Vége.)

A vidéki gymnasiumok állapotát elfogulatlanul tekintve, úgy hiszem, lehetetlen a nálok és bennök mutatkozó hibák legnagyobb részét nem a szegénységnek tulajdonítani. Oly gyengén vannak ez iskolák ellátva tanárokkal, annyira nincsenek ellátva tanszerekkel, hogy a tanár legnagyobb erőfeszítése dacára sem lehet ott kellő eredményre jutni. — Valósággal megdöbben az ember annak a hallatára, hogy a tiszántuli superintendentia 11 vidéki iskolájában összesen 63 osztályban 58 tanár tanítja a rendes tantárgyakat, tehát öttel kevesebb a tanárok száma, mint a hány osztályt tanítani kell. Pedig még ez arányt javítja az, hogy M.-Szigeten a 8 osztályban 11 tanár tanít, (igaz, hogy a 11 közül 4 a jogakadémián is), H.-M.-Vásárhelyen pedig ugyancsak 8 osztályban 9 tanár. De mit szóljon az ember ahoz, hogy H.-Böszörményben és Nánáson 3—3, mondd három-három ember tanítja a VI—VI osztályt? Nem is említve azt, hogy sem Kisujszálláson, sem M.-Turon, sem Békésen nincs anynyi tanár, a hány osztály van. Ily körülmények közt ez iskolák lehetnek tanár-kinzó intézetek, de jó középiskolák nem lehetnek, véleményem szerint, soha.

Nem vagyok én barátja annak, hogy a gymn. tanár — a mint mondani szokás — csak a lába szárán csapja a legyet, — elismerem, hogy az osztályok kisebb népeisége mellett lehet naponként 4 órát tanítani, de ez talán meg is járja már maximumnak is. Ha egész napra befogjuk a tanárt, ha kifárasztjuk az iskolában testét, lelkét, hát ő mikor fog tanulni? Pedig még egy kicsit gazdálkodnia is kellene, mert az a 6—700 frtos fizetés nem menti ám fel szegényt a megélhetés gondjaitól.

Igaz másfelől, hogy meglehetősen gondoskodva van arról, hogy ha rá érne se igen tudjon miből tanulni. Mert az iskola legalább nem gondoskodik legtöbb esetben arról sem, hogy a tanároknak egy kis kézi szakkönyvtár álljon rendelkezésükre. De hát erre meg azt mondjuk: honnan telnék, mikor még a szükséges tanszereket sem tudjuk megszerezni?

Nem akarom folytatni e szomorú kép festését. Tény az, hogy vidéki iskoláink legnagyobb része nem olyan, mert nem is lehet olyan, a milyennek lennie kellene. Sürgős szükséges ez állapotokon segíteni.

Ha a zsinat útján egyetemes iskolai törvény nem jöhetne létre, az egyházkerületnek kell kezébe venni a rendezkezés nagy munkáját. Ki kell, véleményem szerint, mondani, hogy a 4 osztályu gymnasiumban legalább 5, hat

osztályban 8, nyolcz osztályban legalább 10 tanár feltétlenül szükséges. Ki kell mondani, hogy a tanárok évi fizetésének legalább 1000 frtra kell menni. Mert az mégis komikus, hogy oly egyházak, melyekben a lelkészi fizetés 2—3000 frtra rug, a lelkészszel legtöbb esetben egyenlően qualificált gymn. tanáraikat 6—700 frttal elégitik ki, figyelmen kívül hagyván, hogy ha a lelkészt bármi csapás éri, mig ő él, családja egy káplán tartása mellett ott marad minden javadalomban, de a tanár káplánt nem tarthat. Ki kell mondani, hogy a fentartó egyház évenként az iskola nagyságához képest megszabandó összeget könyvtárra, más szinte megállapított összeget tanszerekre fordítani köteles. Végül, én részemről legalább, a rendes lelkészi qualificatió-nál nagyobbat kívánnék azon egyházak lelkészeitől, mely egyházak középiskolát tartanak fen. A lelkészek ez iskoláknak is közvetlen felügyelői s bizony nem vagyunk annyira bővében a tudós lelkészeknek, hogy bármelyikre nyugodtan rábizhatnók egy középiskola sorsát. De meg illik is, hogy a felügyelő tudjon legalább is annyit, mint az, a kire felügyel.

Ellene vethető mind e beszédnek, hogy hát régebben annyi tanár sem volt, még is voltak középiskoláink. Voltak bizony, de azért ne bolygassuk nagyon azt, a mi elmult. Hála Istennek, egész más képe van ma már egy gymnasiumnak, mint régen volt. Hiszen kérem, az egész régi gymn. oktatás tulajdonkép a latin nyelv tanításából állott; az algebrát a hetedik osztályban kezdték. Magyar nyelvnek hire sem volt, földrajzról csak úgy mondták, hogy olyan tudomány is van. Azt az egy tantárgyat, a mi volt, csakugyan eltaníthatta egy ember akár 3-4 osztályban is.

Felhozható az is, hogy de hát miből hozzanak ily áldozatokat az egyes egyházak, most is alig bírják az iskola-fentartás terhét, a nép meg úgy is ellensége az uri iskolának.

Ez ellenvetésre egy kérdéssel vagyok bátor felelni. Van-e szüksége 1333 gymn. tanulónak 11 gymnasiumra s abban 63 osztályra, hogy egyre-másra 21 tanuló jusson egy-egy osztályba? Pedig még ha m.-szigeti és vásárhelyi 483 tanulót leszámítjuk, akkor a többi 9 iskola 47 osztályára összesen 850 tanuló, marad tehát egy-egy osztályra alig 18—19. — Érdemes ennyi tanulóért gymnasiumot tartani fen? Nem volna sokkal czélszerűbb az egymás mellett, egymástól alig egy pár mértföldnyire eső gymnasiumokat egymással egyesíteni s együttesen jól felszerelni. Igaz, akkor egyik-másik egyháznak le kellene mondani arról a kis hiúságról, hogy középiskolája is legyen, de cserébe legalább biztos volna a felől, hogy az iskola, melyre költ, célját már most el is érheti s nem az egyház az oka annak, hogy kebelében 3—4 ember úgy szólva hiában áldozta fel minden erejét, jutalma anyagilag: nyomor, társadalmilag: képzettségének meg nem felelő állás, szellemileg: annak érzete, hogy ő sem maga kellőleg nem haladhat, sem mást úgy a mint kívánná, előbbre nem vihet, az ő sorsa a Danaidák hordájának töltögetése.

Véleményem szerint egész bátran lehetne a kunsági 3 gymnasiumból egyet, a volt hajdukerületi 3-ból ismét egyet csinálni. Hogy hol? azt természetesen a fentartó egyházak magok határoznák meg.

A dolog úgy, a hogy jelenleg van, nem maradhat; —

*

hogy mindenik egyház a maga gymnasiumát kellőleg felszerelhesse, arra nincs remény; de ennyi gymnasiumra, úgy látszik, nincs is szükség. Vagy lejjebb kell tehát szállítani az osztályok számát, vagy elfogadni azt, amit fentebb indítványozni bátor valék. Meg vagyok győződve, hogy az e terv szerint fenmaradandó 7 gymnasium (2 teljes, 5 pedig 6 osztályu) a vidék szükségét teljesen kielégitené, másfelől pedig kellően ellátatva, nem küzdve folyást a szegénység szülte akadályokkal, a magyar protestáns tanügynek, tehát közvetve a fentartó egyházaknak jóval több valódi szolgáltatást tehetne s tenne, mint tesz a jelenlegi tizenegy.

Sic sentio, non possum aliter.

Békési Gyula.

BELFÖLD.

Leirat a vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

A mn. vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ur főt. és nagyságos Révész Bálint püspök és királyi tanácsos urhoz köröztetés végett e folyó évi márcz. 1. napján 3844. sz. a. kelt leiratot intézte:

Hogy az iskolák tanítói s az iskolai hatóságok magok is, a tanuló ifjuság jó egészségi állapotának megóvására s a közegészségi tényezők megismertetésére és fentartására sokat tehetnek, s azt megtenni kötelesek is, bizonyítani felesleges.

Kötelességök ez irányban okszerűen, következetesen jární el mindenkor, kétszerezett gondossággal akkor, ha mint jelenleg is, veszélyes, járványos kórságok, nevezetesen az Oroszországban kiütött pestis fenyegeti az országot.

Szükséges ez ez egyfelől azért, mert a fertőző és ragályos kórok legkönnyebben oly helytt fogamzanak meg s fejlődnek ki pusztító járványokká, a hol a közegészség kelékei különben is hiányosak; a talaj rothadó anyagokkal fertőzött, a lég és víz, az épületek s azok környéke tisztátalan, és tisztán nem tartható; — s másfelől, mivel a közlő veszélylyel szemben leginkább hajlandók az emberek a jó tanácsot ez irányban elfogadni és követni.

Ennélfogva, midőn a monarchia kormányai egyetértésben a szomszéd hatalmak kormányaival, a járványok behurcolása ellen erélyesen és czélszerűen intézkednek az országok határain, s a m. kir. belügyminiszter illetékes szakemberek meghallgatásával a törvényhatóságokat az ez irányban szükséges intézkedések megtételére kellőleg utasította, részemről a közegészség fentartása és a veszély megelőzése s elhárítása végett Nagyságod figyelmét különösen a következő pontokra irányzom s felhívom, hogy a hatósága körébe eső mindennemű iskolák s tanintézetek közül az alább elősorolt teendőket lehetőleg pontosan s következetesen hajtsa, illetőleg hajtassa végre.

Szükséges mindenképp fölt, hogy a tantermek, folyosók s általában az iskolai összes helyiségek tisztán tartassanak; nevezetesen a portól, pókhálótól, s minden a ragályozási anyagokat bevenni s tovább terjeszteni alkalmas rondaságtól minden nap megtisztittassanak; a padlózat, ajtók, ablakok, padok, hetenként megmosattassanak, suroltassanak; a falak gyakrabban meszeltessenek; s a mint kisebb községi (falusi s pusztai) iskolákban sok helytt még szokásban van, a tantermek mag- és éléstárukul, lomtárukul s általában oda nem tartozó tárgyak rakodó helyéül soha és semmi szín alatt ne használtassanak.

Az iskola környéke és udvara szintén tisztán tartandó, nehogy az ott rothadó anyagok kigőzölgésével a levegő megfertőztessék.

Különös figyelem fordítandó nevezetesen az árnyékszékerekre. A tanuló ifjuság e helyek tisztán tartása iránt ritkán bir kellő kényes érzékkel; azért az előljáró iskolai

gondnokság, az igazgató vagy felügyelő tanár vagy tanító, tanítónő szorgos kötelessége legyen, annyiszor, a mennyi-szer szükséges, e helynek a legtisztábban tartása, minden nap megmosatása s a megfertőztetett levegő állandó tisztítására carbolsavas mésznek folytonos ott tartatása.

A hol az árnyékszékerek emésztő gödreinek tartalma csatornákon elvezethető, azok naponkint bő vízzel öblíttessenek ki; a hol a gödrök tartalma nem vezetetik csatornába, naponként a kellő mennyiségű fertőtlenítő anyag (a belügyminiszter ide vonatkozó rendelete szerint) öntessék, s a mellett az emésztő gödrök az iskolai szorgalomidő tartama alatt legalább minden két hónap alatt kitisztittassanak.

A levezethetetlen emésztő gödrökkel biró árnyékszékerek tonnarendszerrel ellátására, a mi a legkívánatosabb, sőt mulhatalanul szükséges, a „Népiskolai épülettervek“ czimű kiadványban még 1870-ben figyelmeztette a vallás- és közoktatási miniszterium az iskolai hatóságokat. E tárgyra nézve azóta oly kitünő javítások tétettek, melyeknek alkalmazása a legnagyobb iskolákat is megóvjá minden ártalmas kigőzölgéstől. A hol e költséges átalakítás kivihető, a mit, kivált nagyobb iskolákban, nem lehet eléggé ajánlani, a vallás- és közokt. miniszterium készséggel megadja az utasítást az e végből hozzá fordulni kívánóknak.

Végre oly hátulsó udvarok, a hol eddig a tanulók számára rendes árnyékszékerek nem építtetek, hanem az ily helyek az egészség és a szemérem rovására szabadon hagyattak, azonnal kitisztítandók s ily helyeken kényszerítőleg elrendelendő a rendes árnyékszékerek építtetése.

Különösen gond fordítandó a kutakra, melyeknek vize a bomló szerves anyagok beszívargása által magában is alkalmat szolgáltat járványos megbetegülésre; a miért is a kutak közeléből minden tisztátalanság, s jelesen a trágya és szemét-dombok feltétlenül s állandóan eltávolítandók, valamint arra is, hogy az iskola mindig tiszta edényben tartott, tiszta ivóvízzel legyen ellátva.

Fontos továbbá, hogy a tantermek nemcsak a tanítás után mindenkor és azonnal, ablakok és ajtók nyitása által hosszabb ideig, de tanítás közben is, a tanórák közötti 8—10 percznyi szünetekben szellőztessenek, sőt mikor az időjárás engedi, tanítás alatt is egy-két ablak a légüditése végett nyitva tartassék, oly elővigyázattal, hogy a tanulók erős léghuzamnak kitéve ne legyenek, esetleg a kályha melege által egészségökben kárt ne szenvedjenek.

Szorosan föl kell ügyelni e mellett, hogy a tanulók a magok részéről is a tisztaság fentartásához járuljanak; szeméret és büzt okozó tárgyakat az iskolában szét ne szórjanak; felső ruháikat lehetőleg a tanteremben kívül helyezhessék el; továbbá arra, hogy a tanulók megmosakodva s lehetőleg tiszta ruhában járjanak az iskolába. A kisebb gyermekek számára, ha ez esetleg szükséges, s ha az ott-honi mosakodás iránti figyelmeztetések sikerre nem vezetnek, mosdóvíz és eszközök tartandók készen; mindenekelőtt azonban a szülők, illető előljáróságaik utján, a tisztaság szemmeltartására figyelmeztetendők, s általában oda kell hatni, hogy az iskolák egészséges voltának fentartására szükséges s fentebb elősorolt kellékek a tanulók otthonában, szüleik házában is figyelembe vétessenek s állandóan meghonosuljanak.

Végre felhívom Nagyságod figyelmét a m. kir. belügyminiszter urnak a járvány megakadályozására vonatkozó rendeleteire, s arra, hogy azokat, saját hatáskörében is, nemcsak a tanintézetekben példányszerű pontossággal végrehajtani és hajtatni, hanem alattas közegeit s különösen a tanítókat utasítani sziveskedjék, hogy azok üdvös és szükséges volta iránt a szülőket s általában a közönséget is, a mennyire tőlök telik és módjukban van, felvilágosítani törekedjenek.

Van szerencsém felkérni Nagyságodat, hogy a hatósága alatt álló mindennemű tanintézetek előljáróit, igazgatóit, tanárait és tanítóit e rendelet végrehajtására köte-

lezni, s mulasztás esetén a hatóságok irányában való felelősségre figyelmeztetni sziveskedjék.

Fogadja Nagyságod kiváló tiszteletem őszinte nyilváníását.

Kelt Budapesten, 1879. évi márczius hó 1-én.

Trefort s. k.

A Pädagogiai-Társaságról.

A „Pädagogiai-Társaság“ több tanító testület s tanférnu felhívására s közreműködése mellett az 1877. év folyamában alakult meg; megerősített alapszabályait ugyanazon év deczember 16-ki közgyűlésén mutatta be P. Szatmáry Károly. Ezen a közgyűlésen történt meg az első tisztújítás is, mely szerint:

Dr. P. Szatmáry Károly elnökké, — Zirzén Janka s Péterffy Sándor alelnökké, dr. Kiss Áron titkárrá, Kerékgyártó Elek s. titkárrá, Gyulay Béla jegyzővé, Zilahy Sámuel pénztárnokká, Sretvizer Lajos ellenőrré, Kálnay Nándor könyvtárnokká választattak.

Fővárosi választmányi tagok lettek: Léderer Ábrahám, Ney Ferencz, Rill József, Lakics Vendel, Bója Gergely, György Aladár, Gyertyánffy István, Mayer Miksa, Kálnay Nándor, Kerékgyártó Elek, Zsengery Samu, Kurz Sámuel, Deutsch Henrik, Hönigsfelg Adolf, Schmidt Albin, Kovács Sarolta, Steiner István, Vajdaffy Gusztáv, Garami Richard, Véber Ede, Bárány Gyula, Szente József, Dusovszky Károlyné, Veisz B. F., dr. Bihary Péter, Vámosy Mihály, Szöcs Farkas, Szöcs András, Tóth József (tanfelügyelő) Kilicsuk László, — Stettina Iona és Harrer Paula.

A mult évben volt a társaságnak (január 15-ig) 3 alapító és 270 évdijas tagja. — Az évdijasok közül igen számosan voltak képviselve a tanító egyletek is. Tartott a társaság négy közgyűlést (1877. decz. 16., 1878. ápril 23, aug. 22. sept. 18.) s nyolcz választmányi ülést (1878. jan. 19, febr. 20, márczius 6, május 15, jul. 30, okt. 16. nov. 13. decz. 20.)

E gyűléseket a mult év első három hónapjában az ügyrend, a többi hónapokban egyes felolvasások tartása foglalta el. E felolvasások a következők voltak: 1. „A modor és modorosság“ dr. Bihary Pétertől, tartatott április 23-án; 2. „Tanítónők az Egyesült-Államokban“ György Aladártól, máj. 15; 3. „Közoktatásügyünk pädagogiai szervezete“ dr. Karmán Mórtól, aug. 22; 4. „Az iskolai és népkönyvtárak szervezésének és kezelésének módszertana“ Dolinay Gyulától, okt. 16; 5. „Zákány József élete és pädagogiai működése“ Kovács Lajostól, nov. 13-án; „Révay Miklós népkönyvtári tankönyvei“ dr. Kiss Árontól, decz. 20-án.

A mult év kiváló fontossága ténye volt továbbá az ápril 23-ki közgyűlésen a tiszteletbeli s vidéki választmányi tagok választása. — Tiszteletbeli tagokká választottak: Tisza Kálmán gr. Dégenfeld Iona ő excellentiája, az orsz. kisdedővő egyesület védnöke, Trefort Ágoston közoktatásügyi miniszter ur, Csengery Antal, Gönczy Pál, Szász Károly, Molnár Aladár, Schwarcz Gyula, Zichy Antal urak s az első pädag. társaság egykori elnöke, Ney Ferencz ur.

Vidéki választmányi tagokká lettek: Ádám Gerzson, dr. Öreg János, Vargyas Endre, dr. Montedegói Albert Ferencz, Nemcsányi János, Csitáry Ferencz, Samu József, Joó István, Magyar Antal, Losonczy László, Sipos Elek, Varga Ferencz és Ember György urak.

A pädagogiai tudományosság felvirágoztatása érdekében továbbá egy pályakérdést is hirdetett ki a társaság. E pályakérdés a következő: „Adassék elő röviden, de tudományos pontossággal a pädagogia története Magyarországon kezdettől maig; kapcsoltsák ehhez a teljes könyvészet is. A hazai de nem magyarajku művek, ifjúsági iratok s tankönyvek csak általánosságban ismerttetendők. A mű terjedelme legalább nyolcz nyomtatott iv legyen. — Jutalom 100 frt.

A mű az író tulajdona, de a Pädagogiai-Társaság fenntartja magának azon jogot, hogy megindítandó könyvkiadó vállalatában külön tiszteletdíj mellett kiadhassa.

A pályamű idegen kézzel írva, jelíges levéllel ellátva, 1879. decz. 31-ig a társulat elnökéhez, P. Szathmáry Károlyhoz (zöldfa-utcza 35. sz.) küldendő be. A pályadíj oda ítéltése a bíráló bizottság jelentésének meghallgatása alapján az 1880. év márczius hóban tartandó közgyűlésen fog megtörténni.

A kitűzött pályakérdés díjjára a következő adakozások tétettek s fizettettek be a pénztárnokhoz: Dr. Kiss Áron 10 frt 70 kr. Péterffy Sándor 5 frt, György Aladár 3 frt, Kálnay Nándor 1 frt, Kilicsuk László 1 frt, Tóth József 1 frt, Zilahy Sámuel 10 frt, Kurz Soma 1 frt, Dolinay Gyula 2 frt, Garami Richard 1 frt. — További adakozások a czél érdekében ezután is elfogadtatnak, annyival is inkább, mert ha e pályakérdés sikeresen oldatik meg, a társaság egymásutáni sorozatban oda fog törekedni, hogy a „Népkönyvtári irodalom“ s az „Ifjúsági irodalom“ történetét is megírassa; valamint igyekezni fog, hogy egyéb eredeti pädagogiai művek létrejöttét is elősegitse.

Ugyancsak a lefolyt évben adtuk ki az „Évkönyv“ első füzetét is, s most a januári választmányi ülés határozata értelmében ki fogjuk nyomtatni a hátra levő részt is. — Hogy azonban ez lehető legyen, bizalommal kell fordulnunk a t. tagokhoz, hogy hátralékaikat mielőbb a társaság pénztárnokához, Zilahy Sámuel urhoz (váczi-utcza 13. sz.) beküldeni méltóztassanak. Nyomattunk továbbá a mult évben fölhívásokat, kinyomattuk az alapszabályokat s okleveleket. Mindezek nagyon igénybe vették a társaság pénztárát. Mindezek csak előbbi kérelmünket igazolják.

A társaság pénztári állása a lefolyt évben a következő volt: összes bevétel 404 frt 50 kr, összes kiadás 361 frt 8 kr. E kiadás főbb tételei voltak az „Évkönyv“ egy füzeté, 133 frt 66 kr, az oklevél 120 frt; nem küldte még be évdiját 157 rendes tag.

A választmány igyekezett nagy takarékosággal eljárni, a tagoktól függ, hogy a társaság pénzalapja növekedjék. Ez okból kérjük a t. tagokat, hogy a diszoklevelet, melyek a választmány határozata szerint minden tagnak megküldetnek, kiváltani sziveskedjenek. Ugy szintén méltóztassanak azon is igyekezni, hogy a társaságnak több-több résztvevő tagot nyerjenek meg. — Mihelyt pénzerőnk meg fogja engedni a könyvkiadó vállalatot, bármily szerény körben is, megindítandjuk.

* * *

A mi végre a f. évi első választmányi ülést illeti, e gyűlésen Ney Ferencz t. tag olvasta föl „Emlékezés Tavassy Lajosra“ című hangulatteljes költeményét. Ezután Péterffy Sándor „Schédiusz Lajos emlékezete“ című tanulmányát adta elő. — A mult századi prot. tanügyi viszonyok ismer-

tetésén kezdte, s ezek ügyes ecsetelése után átért Sché-
diuszra, az evangélikusok iskola-ügyének e buzgó reformá-
torára, bemutatta egyszersmind az akkori nevezetesebb is-
kolai szervezeteket is. — E köztetszéssel fogadott kitünő
tanulmány után új tagokul ajánlottak és megválasztottak:
a békésmegyei tanító testület, (B.-Csaba) Felméry Albert f.
népisk. tanító (Csik-Szereda), László József s Orsovszky
Gyula (Nviregyháza), Manczos József (Egres), Zelenka Já-
nos (Tornócz), Adorján Miklós (Csurgó), Kostyál Béla (Szi-
lád), Rosenfeld Miksa (Losoncz) népisk. tanító urak, Sztás
János gyak. isk. tanító (Déva) Révész Béla (Budapest), a
siklós vidéki tanító-egylet (Siklós), Csernák János (Szeged),
Janó Lajos (Zágon), Gáspár János (Bároth) és Mán László
(Gladnabánya) felső nép-, polg. és elemi isk. tanító urak.

Szolgáljon a megválasztott tagoknak e hírlapi közlés
egyszersmind hivatalos értesítésül is; az „Évkönyv“-et a
a pénztárnok ur mielőbb megfogja számukra küldeni. —
Jelentem továbbá azt is, hogy a bécsi pädagogiai társaság-
gal, mely legközelebbi „Évkönyv“-ében társulatunkról meg-
emlékezett s tisztí kara és választmányi tagjainak névsorát
közlé, megtettem a lépéseket, hogy kiadványainkra nézve
csereviszonyba lépünk.

Végül engedje meg a t. közönség, hogy társulatunkat
szíves figyelmébe ajánljam s fontos céljaink elérésében tá-
mogatását, különösen a t. tagokét, kikérjem.

Budapest, 1879. január 29.

Dr. Kiss Áron
titkár.

PÜSPÖKI KÖRLEVÉL.

Főt. Révész Bálint püspök ur, a szegedi ref. egyház
lelkésze, tiszt. Varga Pál ur érdekében 337. sz. a. a ti-
szántuli ref. e. ker. nt. espereseihez az alábbi körlevelet
bocsátotta ki:

„A Szegedet általánosan lesújtó vészben kiáltozók közt
ottani ref. egyházunk romjai közül is kihallik a jajszó.

E perczen veszem Varga Pál lelkészünk sorait, me-
lyekben maga és családja földél és élelem nélkül maradván,
rögtönös segélyt kér.

Az oltárról élt s ezen oltár most össze van omolva.

Addig is tehát, míg magának a missió-hivatottságu egy-
háznak segélyt kérnénk és nyujtanánk, nagy szükségü, hogy
a lelkész és övéi nyomorának enyhítésére sietősen tegyünk
valamit.

Kérem ennél fogva ntiszteletüségedet, sziveskedjék a lel-
késztársakat felhívni, hogy kiki ereje és szíve szerint nyujt-
sa s terjessze be adományát e. ker. pénztárunkhoz, hogy a
begyülemlett segély a szükölködőnek mielőbb megadat-
hassék.“

* * *

Midőn e főpásztori körlevelet közzé tesszük, egyszer-
smind a magunk részéről is kérjük t. olvasóinkat, hogy
nyomorral sújtott lelkésztársunk javára adakozni s a szere-
tetadományokat gyűjteni s azokat hozzánk eljuttatni méltó-
tázzanak, melyeket mi a lapunkban való közlés által
nyugtáznunk fogunk.

Olvasóinkat sértenők meg, ha az adakozás szükségét
indokolnók akkor, midőn Szeged lakosainak nyomora és
gyásza az egész művelt világ fájdalmas rokonszenvét kel-
tette fel.

Egyszerűen kérjük: enyhítsék a nyomorát a hü mun-
kásnak, adjatok erőt, bátorságot rokonszenvetek nemes jó-
tékonysága által neki kire vár első sorban, hogy majd is-
mét összegyűjtse s egybetartsa a most szétszört hiveket s
felépítse amaz egyházat, mely gondos pásztorkodása mellett
már-már virágzásnak indult.

A szerkesztőség.

Mentsük meg Szeged á. hv. evang. egyházát!

Veheti-e valaki rosz néven, ha a pusztulás színhelyén
felkeresi az övéit?

Mi felkeressük Szeged ev. egyházát a pusztulás szin-
helyén, de — nem leljük meg.

Az a Szeged, melynek megalapítása körül boldogult
Székcácsunk oly nagylelkűen buzgólkodott; az a Szeged, hon-
nan, mint nevezetes központból boldogult *Szeberényi Lajos*
szerte indult volt a szétszört ev. hiveket lelkiekkel ellátni;
külsőleg nincs többé!

Vezessük a közadakozás folyamának egyik ágát a sze-
gedi ev. egyház felé! Érvényesüljön e nagy csapás alkal-
mával Pál apostol buzdító szava: „Azért, a mig időnk va-
gyon, mindenkivel jót tegyünk, kiváltképen a mi hitünknek
cselédivel!“

Mentsük meg a szegedi ev. egyházat!

E lapok szerkesztősége kész lesz az adományok átvé-
telére és helyre juttatására.

Láng Adolf
pestmegyei ev. alesperes.

Nagytiszteletü szerkesztő ur!

A „Prot. Egyh. s Iskolai Lap“ 1879. 10. számában
főtisztelendő Török Pál urtól „A magyarhoni ev. reform.
egyház zsinatjáról és a zsinati előmunkálatokról“ egy cikk-
sorozat kezdetett meg. — E cikk-sorozat egyik passusára
Mólnár Béla ügyvéd ur — mint a dunántuli ev. reform.
egyházkerület központi ügyésze s a mezőföldi egyházm. ta-
nácsbirája s jegyzője — jónak látta a nagytiszteletü ur
szerkesztése alatt megjelenő „*Protestáns Hetilap*“ f. évi 12.
számában egy „Nyilatkozat“-ot tenni közzé.

E nyilatkozat kifejezésére s modorára nincs mit szó-
lanom, azt a Nagytiszteletüséged becses lapjának tisztelt
olvasói maguk is megfogják tenni; sőt ha az említett nyi-
latkozat illetékes helyen a „Prot. Egyh. s Isk. Lapban“ je-
lenik meg, magára a dolog érdemére sem kellene észrevé-
telt tennem, — főtisztelendő Török Pál ur kérdéses cik-
kének az olvasása felvilágosított volna mindenkit a tény va-
lói állásáról. De minthogy a „Nyilatkozat“ a „Prot. Heti-
lapban“ látott világot, s a nagytiszteletü ur becses lapjának
olvasói közt olyanok is lehetnek, kik főtiszt. Török Pál ur
cikkét nem olvasták, kénytelen vagyok felkérni nagytiszte-
letüségedet, hogy a „Nyilatkozat“ közlése után — az igaz-
ság érdekében — legyen kegyes az én soraimnak is helyet
adni.

Hogy azonban soraimnak meg legyen a kellő alapja,
először is szabadságot veszek magamnak a ft. Török Pál ur
cikkének azt a passusát ide írni, melyből Mólnár Béla ur
magára himet varrt. E passus így hangzik:

„Igy történt velem közelebb is. Midőn egy ifju bará-
tom a ki épen a dunántuli ev. reform. e. kerület közgyü-
léséről érkezik meg feltörlött homlokkal, derült arczczal, ra-

gyógó szemekkel, melyekből öntudatos büszkeség s megelegedés sugárzott ki, jelenté nekem: nagy dolog történt minálunk! Én: szeretném tudni mi az? Ő felelé: Protestáns egyetem felállítását indítványoztuk. Én: Mivel járultok annak megalkotásához? Ő: Erkölcsei gyámolítással. Én: Servus öcsém! ezzel ugyan egy tanárt sem fogtok fizethetni s eltartani, egy téglát sem helyeztek el az egyetem épületének falába. stb. stb.“

Ez a cikk tárgyat tekintve, fontossággal alig bíró megjegyzés — mely csak is a nagy szavakkal való üres játék illusztrálására szolgált — volt tehát az oka Molnár ur fellépésének! Az idézett helyen, de az egész cikkben sem sehol Molnár ur neve említve sincs. Most már azt vagyok bátor kérdezni minden logikus gondolkozású embertől: ha a „Nyilatkozatnak“ igaza van, s főt. Török Pál ur „a legvalótlanabbat“ állította, s Molnár urral soha e tárgyról nem beszélt, hogy van hát, hogy ime e kérdéses passust Molnár Béla ur elérte, az ellen védekezik, s úgy a mint tette? Hiszen ha nem történt meg, a mit Török ur irt, miért védekezik épen ő? Már fellépésével megmutatta, hogy főtiszt. Török urnak igaza van, különben én úgy gondolom, hogy a dunántuli e. ker. gyűlése nem csak ő belőle állott, s bizonyára azon a főtisztületű ker. gyűlésen nem csak ő lehetett, kit ft. Török Pál ur 70 éves kora mellett „ifju barátomnak“ szólíthatott volna! Vagy a feltörlött homlok, derült arcz, ragyogó szemek, öntudatos büszkeség, megelegedés, elegendők, hogy e diszes epithetonok mellett épen Molnár ur ismerje fel magát? Ha nem beszélt e dolgokról a főtisztületű urral, hát ne vegye mindezt magára? Azután, az az „indítványoztuk“ (t. i. a protest. egyetem felállítását) nemcsak az indítvány megtevőjét illeti, hanem az indítvány elfogadása után mindazokat, kik az indítványt magukévá tették, s így a debreczeni protestáns egyetem *újabb* indítványozója nem Molnár ur, hanem a ft. dunántuli egyházkerület, az „indítványoztuk“ tehát mindenkire vonatkozhatik, ki a kerületi gyűlés tagja. — Ismét kérdem: miért nem értette senki magára a dunántuli kerületből, a legfelyül idézett sorokat s miért épen Molnár ur, ha nem beszélt e dolgról ft. Török Pál urral, s ha „valótlan,“ a mit a főtisztelendő ur irt?

De hát ép az a bökkenő, hogy főt. Török Pál ur igazat irt; azt ugyan a legközelebbi környezetben kívül senki sem értette volna meg, hogy kire érti, a mit irt, de mint-hogy Molnár ur magára vette s „Nyilatkozat“-át kibocsátá, tartozom az igazságnak azon kijelentéssel, hogy Molnár Béla ur többször beszélt főt. Török Pál urral a dunántuli egyházkerületi dolgokról s mikor a neheztelt „erkölcsi támogatás“ szóba jött, épen az én házamnál s positive állítottam s becsületemmel állok érte jól mindazoknak, kik épen Molnár ur „Nyilatkozat“-ából magából a dolgról meg nem győződtek, hogy igen, ő azon szavakat mondta s nemcsak előttem, de egy atyafiságos és barátságos kis társaság előtt s annyira mondta, hogy azóta társas összejöveteleink alkalmával — melyeken t. i. Molnár ur is jelen volt — közmondássá vált az „erkölcsi támogatás.“

Különben legyen meggyőződve Molnár Béla ur, hogy főt. Török Pál ur s ő talán legjobban, és mindnyájan, szívből fogunk örülni s követni fogjuk a példát, ha a „debreczeni protestáns egyetem“ felállítását úgy ő, mint a főt.

egyházkerületek, nemcsak „erkölcsi“ támogatással fogják felállításában segíteni!

E cikk megírására azért éreztem magam felhiva, mert az én házamnál történvén az eset, mely főt. Török Pál ur által jó akaratú s a személyt nem s csak az eljárást illető humorral felhozatván, az illető „Nyilatkozat“-ra alkalmat adott s mint házi gazda a történetek után kötelességemnek tartottam *mindkét szóban forgó rokonom* érdekében az igazságot elmondani.

Kérem nagytisztületű szerkesztő urat újból e sorok közlésére, ki is maradok nagytisztületüségednek

Budapest, 1879. évi márczius 26-án.

Kész szolgája

Dr. Farkas Kálmán

Orvostudor.

KÖNYVISMERTETÉS

Kik a belmissió műveit figyelemmel akarják kísérni azokat figyelmeztetjük egy német folyóiratra, mely főleg Németország érdekeit képviseli ugyan, de szemmel tartja a belmissió előhaladását Németországon kívül is. A folyóirat már 36-ik évfolyamát érte el és saját tapasztalatunk után mondhatjuk, hogy ez évfolyamokban minden föltalálható, mi a belmissió régibb, vagy újabb történelmére tartozik. A folyóirat hozzánk küldött tervrajza így szól magyar fordításban: „**Röplapok a Rauhes Hausból.**“ *Kiadják Wichern hittudor és Oldenberg Frigyes lelkész. A német evang. egyház belmissiói központi választmányának közlönye.* — (Die Fliegenden Blätter aus dem Rauhen Hause, herausgegeben von Dr. theol. Wichern und Prediger Friedrich Oldenberg. Organ des Central-Ausschusses für die innere Mission der deutschen evang. Kirche.) 1879. XXXVI. évfolyam.

Az alólirt kiadói könyvkereskedés mindazokat, kik magukat a belmissió területén behatólag tájékozni s annak mozgalmait fölött folytonosan értesíttetni akarják, figyelmezteti ezen havi folyóiratra, mely épen most 36-ik évfolyamát kezdi. Közvetlenül uttörő missiói működésből állva elő, évtizedek óta oda hatott ez, hogy egyházi és társadalmi állapotaink mély sebeit föltárja s a belmissió munkájának útát nyisson az evangélikus Németország minden egyházi területén. Ugyanazon szellemben és új erőktől támogatva haladnak a „Röplapok“ feladatuk betöltése felé, hogy a népünk életét fenyegető romboló hatalmak elleni küzdelemre s Isten országának építésére a szivek fölmelegedjenek s a kezek megerősüljenek.

A múlt évfolyam tartalma újból felmutatja, hogy a „Röplapok“ mily sokoldalulag képviselik a belmissiót. Következő szakokra csoportosul az:

Általános cikkek. Átnézetes leírások a belmissió területéről. Egyházi és társadalmi kóros állapotok. Egyetemes, országos és tartományi belmissiói egyletek. Városi missió. Falusi missió. Szegény-ügy és betegápolás. Kórházak és asylumok. Menházak, árvaházak és más hasonlók. Tanoncz-ügy. Ifjusági és mesterlegény-egyletek. Beszállók (Herbergen zur Heimath.) Gondoskodás a nőnemű ifjuságról, szolgáló menházak. Testvérintézetek. Diakonissaházak. Képző intézetek kis gyermek-tanítónók számára. Börtönügy. Gondoskodás az elbocsátott fegyenczelekről. Sajtó. Népszerű irodalom ügye, bibliaterjesztés. Kórárusság. Vasárnap megün-

neplése. A szociális kérdéshez. Keresztyén művészet. Belmissiói gyűlések, évi ünnepélyek és hasonlók. Az evangélikusok Németországon kívül. A belmissió irodalmához. A központi választmány ügyei. A Rauhes Haus és az Ev. Johannesstift ügyei. Életrajzok és nekrológok.

Mindezen területekre bevezetve, a „Röplapok“ egyzersmind a belmissió művének belső egységéről tanúságot tesznek s mindazoknak, kik hivatási körükön belül abban munkálkodni akarnak, tanácssal és utmutatással szolgálnak. A belmissiói központi választmánnyal való összeköttetés által folyóiratunknak biztosítva van a németországi és annak határain kívüli összes munkaterület fölötti áttekinthetőség. A központi választmány e „Röplapok“ útján hozza közleményeit nyilvánosságra, valamint a Rauhes Haus is, mely az olvasó közönséget ez uton pillantatja be gazdag életébe.

A „Röplapok“ havonként 2 iven jelennek meg; megrendelhetők bármely könyvkereskedésben. Egy évfolyam (24 iv) ára 3 márk. (Ide Magyarországra meg mintegy 2 frt.)

A „Röplapok“ mellett jelenik meg ugyancsak havonként egy melléklet is ugyanazon kiadóktól, most már 30-ik évfolyamban. (Das Beiblatt der Fliegenden Blätter aus dem Rauhen Hause, ein illustriertes Volksblatt.) Ára 1 márk, 20 pfennig.

A megrendeléseket „Agentur des Rauhen Hauses in Hamburg“ cíművel legegyszerűbb és legjutányosabb külföldi postautalványon teljesíteni. Cs. L.

A szegedi lelkész és egyház javára adakoztak:

Gróf Dégenfeld Imre 50 frt, Révész Bálint 10 frt, Könyves Tóth Mihály 5 frt, Kálmán Dezső 2 frt, Révész Imre 5 frt, Mózes András 2 frt, Némethy Lajos 5 frt, Szele György 2 frt, Bészler Imre 2 frt, Zagyva Imre 2 frt, Csillag Sámuel 1 frt, Rácz L. 50 kr, Tóth Mihály tanár 3 frt, Tóth Sámuel tanár 1 frt, az egyház részére 4 frt, Tóth Ferencz, lelkész részére 1 frt, egyház részére 1 frt, Kallós Lajos 1 frt, Menyhárt János, lelkész részére 1 frt, egyház részére 1 frt, Buzás Pál 5 frt, Kassay Sámuel 1 frt, Liszka Nándor lelkész részére 1 frt, egyház részére 2 frt, Géresi Kálmán egyház részére 2 frt, Szegedi Sándor egyház részére 3 frt, lelkész részére 3 frt, Gergely Károly lelkész részére 1 frt, Békési Gyula lelkész részére 1 frt, egyház részére 1 frt, Lengyel Zsigmond lelkész részére 1 forint, Orosz István egyház részére 1 frt, Kovács Lajos egyház részére 1 frt, Joó István egyház részére 2 frt, Somogyi Pál egyház részére 1 frt. Balogh Ferencz ur részéről a szegedi ref. egyház javára 1 frt, a szegedi ev. egyház javára 1 frt. Az eddigi gyűjtés eredménye 128 frt.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Finnland oktatásügye. Finnland 1912264 lelket számláló lakossága közül 1634500 finn, — 278147 svédajku. Ezek számára 5 tanítóképző, 10 lyceum, 3 felsőbb leányiskola, 18 szakiskola és mintegy 400 községi iskola áll fenn. Mindezen iskolák látogatása fakultatív. A községi falusi iskolákba való föl vételre megkivántatik, hogy a gyermek legalább 10, de 12 évesnél idősebb ne legyen, hogy olvasni tudjon és kellő hittani ismerete legyen. Ezt az előkészítő tanítást papi felügyelet alatt a szülei ház eszközli. Finnland 35 városi községi iskoláiba már 8 évvel is fölveszik a gyermeket. Az iskolalátogatás évei nincsenek szabályozottan megállapítva. Az iskolákban tantárgyakként szerepelnek: hittan, olvasás, írás, számolás, anyanyelv (a vidék szerint svéd vagy finn), földrajz, történet, természetrajz, rajz, ének,

torna és mindkét nembeli tanulók számára a kézimunka is. Az utóbbit nevelési szempontból kezelik, de főképen arra irányozzák, hogy általa a házi- és magánipart fejlesszék és gyámolítsák. A tanítóképzőkbe való föl vétel a 18-ik évhez, az anyanyelv ismeretéhez, a törtek és közönséges számok négyalapmiveletének tudásához, jó zenei hallásához és ép testalkat mellett egészséges szervezethez van kötve. A képző négy éves tanfolyamu. A növendékek 120 márka évi fizetés mellett az intézetben teljes ellátást kapnak.

A lyceumok hét éves tanfolyammal vannak szervezve.

A községi tanítókat részben az állam, részben a község fizeti. Az állam minden iskola tanítójáért évi 600, minden nőtanítóért 400 márkát fizet, a mely járuléka a 25-ik szolgálati évig 900, illetve 600 márkáig növekszik. A község gondoskodik a lakásról, 3 részlet művelhető szántóföldről, fáról és egy tehénnek való takarmányról (?) *Harmincz szolgálati év után a tanítót, illetve nőtanítót a kezdetleges fizetésével nyugdíjazza.* A szakiskolák tanítóinak évi fizetése 2400—3000, a lyceumokban 4000—8000 márka.

Az egész ország 33 tankerületre van felosztva; mindenikben van tanfelügyelő, ki nem fizetéssel dotált, hanem tiszteletbeli hivatalnok s így csakis az utiköltségek térítetnek meg a tanfelügyelőségeknek.

Valamennyi iskola felett a Helsingforsban székelő hét tagu központi hatóság gyakorol a főfelügyeletet, kik közül egy a főfelügyelő címet viseli.

Öt év óta az alsóbb nép műveltségének emelésére népies irodalomterjesztő társaság működik, melynek minden tagja 40 márka egyszer s mindenkorra szóló befizetés után évi három márkát fizet. A társaságnak jelenleg majdnem ötezer tagja van. A tiz tagu választmány székhelye Helsingfors. Majdnem minden községben van a társaságnak egy-egy levelező tagja, a ki a közönséggel a társaság intencióit és céljait megismerteti, a könyveket a lakosság közt szétosztja s az évi járulékokat beszedi. Céljai elérésére a társaság daltársulatokat szervez, értekezleteket hív egybe, népi ünnepeket rendez és természettudományi vallási, földrajzi és történeti tartalmu népszerűen írt műveket ad ki. (Ellenőr).

Öngyilkosság Sárospatakon márt. 23-án reggel viradóra Bódor Imre első éves joghallgató, ki Debreczenből ment Patakra tanulni, szíven lőtte magát.

A pánsovai városi képviselő testület az ottani magyar ref. hitközség megalapítására 32 hold földet szavazott meg.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joó István.**

Főmunkatársak:

Tóth Sámuel.

Békési Gyula.

Pályázat.

A kunhegyesi III-ik reform. elemi osztály fitanítására. Évi fizetés: 155 frt, ebből 16 frt lakdíj. 26 hect. 35 centilit. buza, ugyanannyi árpa, 1 öl kemény tüzifa, 2 kilogr. 80 decagr. fagygyu, 8 catastr. hold szántóföld, melynek adóját az egyház fizeti.

Pályázók felkéretnek, hogy életkorukat, végzett tanulmányaikat bizonyító képezdei okleveleikkel; továbbá eddigi foglalkozásukat s erkölcsi magokviselését igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényöket 1879. május 1-ső napjára a reform. egyház elnökségéhez beküldeni sziveskedjenek. Kik 23 évöket be nem töltötték, igazolni tartoznak, hogy miként állanak a hadkötelezettséggel szemben. Az állomás 1879. szeptember 1-ső napján elfoglalandó.

A reform. egyháztanács.